

Аналіз та інтерпретація емпіричної багатofакторної моделі психологічної ресурсності особистості

Shtepa O.S. Analysis and interpretation of empirical multifactor model of psychological resourcefulness of a personality / O.S. Shtepa // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostiuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D.Maksymenko, L.A.Onufriieva. – Issue 28. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2015. – P. 670–682.

О.С. Штепа. Аналіз та інтерпретація емпіричної багатofакторної моделі психологічної ресурсності особистості. Наведено результати аналізу багатofакторної емпіричної моделі психологічної ресурсності особистості. Емпіричну модель побудовано на основі даних опитування 572 осіб віком 17-83 років за опитувальником психологічної ресурсності. Функціями моделі психологічної ресурсності на емпіричному рівні є реконструкція якісної специфіки психологічного феномена ресурсності особистості, на практичному рівні – пізнавально-ілюструвальна, що дозволяє схарактеризувати внутрішню статичну конструкцію психологічної ресурсності, на теоретичному рівні – інтерпретація структури психологічної ресурсності, зокрема обґрунтування підстав для виокремлення типів «ресурсної особистості» та джерел психологічної ресурсності. За результатами дослідження встановлено, що емпірична модель психологічної ресурсності є трифакторною, що свідчить про високий рівень стійкості моделі. З'ясовано, що сумарна інформативність трифакторної моделі становить близько 64 % дисперсії. Фактор 1, що пояснює 42% дисперсії, містить шкали оперування ресурсами – знання, вміння оновлювати та використовувати власні ресурси. Фактор 2, що пояснює близько 14% дисперсії, містить такі особистісно-екзистенційні ресурси: доброта до людей, допомога іншим, віра у добро, відповідальність. Фактор 3, що пояснює близько 8% дисперсії, містить такі особистісно-екзистенційні ресурси: успіх, творчість, самореалізація у професії. Результати багатofакторного ієрархічного аналізу вказують на те, що головними чинниками загального рівня психологічної ресурсності є по-перше, знання ресурсів та вміння їх оновлювати; по-друге, особистісно-екзистенційні ресурси «доброта до людей» та «віра в добро».

Ключові слова: психологічна ресурсність, багатofакторна модель, структурна модель, особистісно-екзистенційні ресурси, базові ресурси,

ресурси компетентності, вміння оперувати ресурсами, ресурсна особистість.

Е.С. Штепа. Анализ и интерпретация эмпирической многофакторной модели психологической ресурсности личности. Приведены результаты анализа многофакторной эмпирической модели психологической ресурсности личности. Эмпирическую модель построено на основе данных опроса 572 человек в возрасте 17-83 лет с помощью опросника психологической ресурсности личности. Функциями модели психологической ресурсности на эмпирическом уровне является реконструкция качественной специфики психологического феномена ресурсности личности, на практическом – познавательно-иллюстративная, дающая возможность охарактеризовать внутреннюю статистическую конструкцию психологической ресурсности, на теоретическом уровне – интерпретация структуры психологической ресурсности, в том числе обоснование исходных положений для выделения типов «ресурсной личности» и источников психологической ресурсности. По результатам исследований установлено, что эмпирическая модель психологической ресурсности является трёхфакторной, что свидетельствует о высоком уровне устойчивости модели. Определено, что суммарная информативность модели психологической ресурсности составляет около 64% дисперсии. Фактор 1, объясняющий 42% дисперсии, составляют шкалы оперирования ресурсами – знание, умение обновлять и использовать собственные ресурсы. Фактор 2, объясняющий приблизительно 14% дисперсии, составляют такие личностно-экзистенциальные ресурсы, как доброта к людям, помощь другим, вера в добро, ответственность. Фактор 3, объясняющий приблизительно 8% дисперсии, составляют такие личностно-экзистенциальные ресурсы, как успех, творчество, самореализация в профессии. Результаты многофакторного иерархического анализа указывают на то, что главными детерминантами общего уровня психологической ресурсности являются: во-первых, знание ресурсов и умение их обновлять; во-вторых, личностно-экзистенциальные ресурсы «доброта к людям» и «вера в добро».

Ключевые слова: психологические ресурсы, многофакторная модель, структурная модель, личностно-экзистенциальные ресурсы, базовые ресурсы, ресурсы компетентности, умение оперировать ресурсами, ресурсная личность.

Постановка проблеми. Психологи-практики й вчені дедалі частіше оперують терміном «ресурс», яким означають особистісні властивості, що наближують людину до відчуття щастя та впевненості [6, с.13–16], мудрість і життєвий досвід долаття труднощів [11, с.198], внутрішні сили, які необхідні людині для конструктивного долаття життєвих криз [10]. Характеризуючи особу як перспективну, із значним творчим чи особистісним

потенціалом, дослідники схильні позиціонувати її як ресурсну. Відтак можна допустити, що «ресурсність» є поняттям ширшим за «ресурс» та, ймовірно, може визначати якісні й кількісні особливості ресурсів людини. Для перевірки вказаного припущення, на наш погляд, слід проаналізувати концепції ресурсності особистості та виокремити критерій «ресурсності – нересурсності» людини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У науковій літературі поняття «ресурсність» застосовують значно рідше, ніж «ресурс». На наш погляд, це пов'язано з контекстуальною та змістовою невизначеністю поняття ресурсності особистості.

У тлумаченні Л. Завалкевич (2004) ресурсність є одним з показників психологічної гнучкості людини, що полягає в умінні особи знаходити максимальні можливості у будь-якій ситуації. Автор характеризує ресурсність як головний показник здатності особистості повноцінно й ефективно застосовувати власні внутрішні резерви, тобто реалізовувати мотивацію можливостей. Дослідник означив такі принципи ресурсності: розкритість, що характеризує вільний обмін ресурсами між елементами системи (на погляд Л. Завалкевич, людина є адаптивною, керуючою, ресурсною системою); досвід і відкритість, тобто здатність приймати, накопичувати та використовувати ресурси; конгруентність, цілісність, гармонійність, що вказують на ресурсну узгодженість [5, с.23–25].

Поняття ресурсності контекстуально фігурує як еквівалент успішної соціальної адаптивності людини в дослідженнях щодо психологічного здоров'я. Зокрема І. Галецькою (2006) аргументовано, що «Психологічне здоров'я <...> відображає рівень здатності людини до реалізації та розвитку власного потенціалу, а також потенціал і ресурсність соціальної адаптації» [3, с.97]. На погляд дослідниці, успішність адаптації особи значною мірою зумовлена особливостями і наявністю індивідуальних ресурсів, адекватності й ефективності стратегій їхнього застосування [3, с.95].

Ідея теоретичного пояснення залежності саморегуляції поведінки людини від її ресурсів є ключовою у моделі сили ресурсів Р. Бауместейстера, Б. Шмейчеля та К. Вогс (2007). Постулатами моделі є такі: ресурси людини є обмежені, тому, коли вони вичерпуються, особа стає менш ефективною у саморегулюванні; ресурси можна відновити; людина здатна передбачати міру використання ресурсів і регулювати рівень їх вичерпаності (за Є. Сергієнко (2009) [12]). Є. Сергієнко здійснено ряд експеримен-

тальних досліджень щодо саморегуляції поведінки, що методологічно ґрунтувалися на моделі сили ресурсів, а також виведено емпіричні аргументи щодо особливостей індивідуальної ресурсності контролю поведінки [12].

Дотепер найбільш обґрунтованим є поняття персональної ресурсності, виведене Н. Водоп'яною та М. Штейном (2009) на основі концепції «консервування ресурсів» С. Хобфолла (за Н. Водоп'яною [2, с.305–309]). Дослідники розробили «Опитувальник втрат та набуттів персональних ресурсів» [2, с.305], який дозволяє обчислити індекс ресурсності. Автори методики інтерпретують високий рівень індексу ресурсності як такий, що вказує на збалансованість життєвих розчарувань і досягнень, вищий адаптаційний потенціал особистості, меншу стресову вразливість [2, с.308–309]. У дослідженні А.Б. Рогозян (2012) поняття ресурсності вживається у контексті неконструктивності застосування особами з високим рівнем стресостійкості таких копінг-стратегій, як уникання й конфронтація [9]. Л.А. Найдьонова (2013) виводить ресурсність як один із вимірів авторської моделі віртуальності територіальних спільнот. Дослідниця характеризує ресурсність як «потенцію надання ресурсів, які можуть бути використані комунікатором, відображає здатність до замикання рефлексії віртуальності» [7, с.19]. У дослідженні В.В. Горбунової (2014) поняття ресурсності вживається у конфігурації «ресурсність розвитку», змальовується як феномен суб'єктності поряд із життєстійкістю та особистісним потенціалом та означає один зі структурно-змістових феноменів свідомості, вивчення яких є важливим для прогностичного аналізу успішності особистості в діяльності [4, с.57].

Аналіз наукової літератури дозволив резюмувати, що поняття «ресурсність» найчастіше вживають у контексті співвідношення внутрішніх ресурсів людини та стресової ситуації. Прикметно, що власне ресурси дослідники виокремлюють теоретичним шляхом, а ресурсність постає операціоналізованим поняттям. На основі огляду літератури ми допускаємо, що ресурсність у психологічному тлумаченні виявляється як ефект завершеності та успішності особистості. Ресурсність можна інтерпретувати як показник збалансованості та конструктивності проживання людиною стресових ситуацій, а також як ознаку потенційності особи, яка здатна ставитись до життєвих ситуацій як до певних можливостей саморозвитку. Важливо, що науковці вказують на те, що ресурсність розкриває здатність особистості оперувати власними ресурсами, а саме: вичерпувати їх, понов-

лювати, відновлювати, використовувати, приймати, накопичувати, вкладати, зберігати, застосовувати.

Основний матеріал та результати дослідження. Конкретизувати вияв ресурсності в оперуванні ресурсами ми вважаємо завданням для емпіричного дослідження. У завданнях такого типу високу доцільність має багатофакторний математико-статистичний аналіз, який успішно застосовується в сучасних прикладних психологічних дослідженнях, що стосуються структури психологічних понять, сформульованих теоретичним шляхом [1]. Водночас багатофакторний аналіз відкриває перспективи не лише для характеристики типу особистості, а й для побудови концепції особистості [8, с.213–214].

Метою статті є презентування емпіричної моделі психологічної ресурсності. **Метою дослідження** було з'ясування структури психологічної ресурсності методом багатофакторного аналізу.

Функціями моделі психологічної ресурсності на емпіричному рівні є реконструкція якісної специфіки психологічного феномена ресурсності особистості, на практичному рівні – пізнавально-ілюструвальна, що дає можливість схарактеризувати внутрішню статичну конструкцію психологічної ресурсності, на теоретичному рівні – інтерпретація структури психологічної ресурсності, зокрема обґрунтування підстав для виокремлення типів «ресурсної особистості» та джерел психологічної ресурсності.

Актуальність дослідження полягає у з'ясуванні атрибутів психологічної ресурсності як феномена суб'єктності. Науковою новизною дослідження є емпіричне обґрунтування компонент та структури психологічної ресурсності. Теоретична значущість результатів дослідження обґрунтована необхідністю визначити та схарактеризувати поняття ресурсності особистості. Об'єктом дослідження є самосвідомість особистості; предметом – структура психологічної ресурсності як психологічного феномена. **Методи дослідження:** 1) емпіричні – метод опитування, метод багатофакторного аналізу, метод кластерного аналізу; 2) теоретичні – методи аналізу та узагальнення. **Емпіричні завдання дослідження:** 1) вивести факторну модель компонент психологічної ресурсності, 2) з'ясувати головні компоненти психологічної ресурсності, 3) встановити ранг значущості компонент психологічної ресурсності. **Теоретичні завдання дослідження:** 1) проаналізувати супідрядність компонент психологічної ресурсності, 2) проінтерпретувати головні показники психологічної ресурсності, 3) виокремити показники характеристики особистості як психологічної ресурсної.

Психологічну ресурсність нами охарактеризовано як уміння людини актуалізувати власні особистісно-екзистенційні ресурси з метою саморозвитку й надання підтримки іншим та оперувати ресурсами, тобто знати їх та уміти використовувати й оновлювати. Поняття психологічної ресурсності ми операціоналізували через авторську методику «Опитувальник психологічної ресурсності» [13]. Опитувальник має такі показники надійності та валідності: усі шкали методики корелюють між собою на статистично значущому рівні за $p < 0,001$; показник Фішера становить 76,3; α -Кронбаха – 0,88 для усіх шкал; Wilk's Lambde – 0,38 (на основі результатів опитування 1750 осіб 17-76 років); показник ретестової надійності шкал є у межах 0,23-0,28 ($p < 0,01$) за проведення повторного опитування через 4 місяці. Загальний рівень психологічної ресурсності корелює з індексом персональної ресурсності за методикою Н. Водоп'янової, М. Штейна на рівні $r = 0,62$ ($p < 0,01$), а також із загальним рівнем життестійкості за тестом життестійкості (адаптація Д. Леонт'єва та Є. Рассказової) на рівні $r = 0,47$ ($p < 0,01$). Дані валідності опитувальника уможливили застосування його з метою побудови емпіричної моделі психологічної ресурсності.

У дослідженні взяли участь 313 жінок та 259 чоловіків, разом 572 особи віком 17-83 років, а саме: 31 особа віком 17-20 років, 142 особи віком 21-30 років, 190 осіб віком 31-40 років, 99 осіб віком 41-50 років, 52 особи віком 51-60 років, 46 осіб віком 61-70 років, 12 осіб віком 71-83 роки.

З метою визначення факторної моделі компонент суб'єктності було застосовано багатфакторний аналіз (метод Varimax normalized, extraction: Principal components, факторна вага $> 0,7$). За результатами багатфакторного аналізу з'ясовано, що феномен психологічної ресурсності на емпіричному рівні характеризується трифакторною моделлю, що в сукупності описує близько 64% дисперсії даних у групі досліджуваних (табл. 1).

Таблиця 1

Результати факторного аналізу структури психологічної ресурсності

Показники	Фактор 1	Фактор 2	Фактор 3
Впевненість у собі	0,33	0,04	0,61
Доброта до людей	0,14	0,75	-0,05
Допомога іншим	0,12	0,73	0,19
Успіх	0,02	0,12	0,71
Любов	0,07	0,65	0,44

Творчість	0,27	0,20	0,71
Віра у добро	0,08	0,77	0,07
Прагнення до мудрості	0,16	0,33	0,52
Робота над собою	0,18	0,47	0,47
Самореалізація у професії	0,28	0,06	0,70
Відповідальність	0,01	0,71	0,23
Знання власних ресурсів	0,88	0,04	0,27
Уміння оновлювати власні ресурси	0,89	0,15	0,22
Уміння використовувати власні ресурси	0,86	0,18	0,23
Загальний рівень психологічної ресурсності	0,52	0,59	0,62
Дисперсія, %	42,01	13,64	7,94
Дисперсія, всього %	63,39		

Встановлено, що фактор 1 корелює з фактором 2 на рівні $r=0,30$; фактор 1 корелює з фактором 3 на рівні $r=0,56$; фактор 2 корелює з фактором 3 на рівні $r=0,46$ ($p<0,05$).

За результатами ієрархічного багатфакторного аналізу (метод Secondary&Primary(Unique)) з'ясовано, що головними чинниками загального рівня психологічної ресурсності є, по-перше, знання ресурсів та уміння оновлювати власні ресурси; по-друге, доброта до людей та віра у добро.

За допомогою покрокового регресійного аналізу (метод Regression (Stepwise)) визначено, що до складу загального рівня психологічної ресурсності входять усі шкали, почерговість компонент психологічної ресурсності є такою: 1) творчість, 2) уміння оновлювати власні ресурси, 3) любов, 4) робота над собою, 5) допомога іншим, 6) знання власних ресурсів, 7) успіх, 8) доброта до людей, 9) впевненість у собі, 10) прагнення до мудрості, 11) самореалізація у професії, 12) віра у добро, 13) відповідальність, 14) уміння використовувати власні ресурси.

Результати багатфакторного аналізу структури психологічної ресурсності дозволяють стверджувати, що емпірична модель психологічної ресурсності включає три фактори, що свідчить про високий рівень стійкості моделі. Фактор 1, що містить шкали знання, вміння оновлювати та використовувати власні ресурси, доцільно означити як «уміння оперувати ресурсами». Фактор 2, що включає шкали особистісно-екзистенційних ресурсів (доброта до людей, допомога іншим, віра у добро, відповідальність, а також любов), можна назвати «базові ресурси».

Фактор 3, що містить шкали особистісно-екзистенційних ресурсів (успіх, самореалізація у професії творчість), можна схарактеризувати «ресурси компетентності». Фактор «уміння оперувати ресурсами» є визначальним для пояснення рівня психологічної ресурсності особистості.

Ймовірно, співвідношення уміння оновлювати та використовувати власні ресурси, а також сформованості таких особистісно-екзистенційних ресурсів, як «доброта до людей» та «віра в добро», визначатиме рівень і тип ресурсності особистості. Можна припустити, що для високого рівня психологічної ресурсності людині не стільки важливо володіти багатьма ресурсами, скільки вміти оперувати наявними. Уміння оперувати ресурсами більшою мірою актуалізує ресурси компетентності, ніж базові ресурси. Наявна почерговість компонент психологічної ресурсності вказує на те, що вони не формуються акордно. Тому можна поставити під сумнів психоаналітичне пояснення формування «базових ресурсів», проте допустити, що особистісно-екзистенційні ресурси, які входять до складу «базових ресурсів» і «ресурсів компетентності», формуються як епігенетичні властивості особистості. Можна вважати, що становлення психологічної ресурсності завершено, якщо сформовано процеси оновлення і використання ресурсів. Причому людина набуває умінь цілеспрямовано використовувати власні ресурси після того, як актуалізуються усі її головні особистісно-екзистенційні ресурси, і вона знатиме про їх наявність у себе.

Знання, вміння оновлювати та використовувати власні ресурси є головними напрямками оперування ресурсами. Можна прослідкувати, що спочатку формується здатність людини оновлювати власні ресурси. Ймовірно, це пов'язано з актуалізуванням ресурсу творчості, що виявляється у здатності бути неординарним у професійних і життєвих ситуаціях, чинити по-своєму в нових ситуаціях, що потребують адаптації; відмові від типових життєвих сценаріїв. Потім формується знання щодо власних ресурсів. Ймовірно, це пов'язано з самоаналізом та рефлексією щодо ресурсного стану, що переживається особою як стан впевненості у собі, радощів, успішності [6, с.13–16]. Після того, як в особи сформуються визначальні для рівня психологічної ресурсності особистісно-екзистенційні ресурси «доброта до людей», «віра в добро», «відповідальність», вона набуває здатності цілеспрямовано використовувати власні ресурси.

Можна уточнити, що оперування ресурсами в напрямі «знання власних ресурсів» означає ідентифікування людиною пев-

них власних здатностей саме як ресурсів (тобто духовних можливостей), їх самоаналіз і здатність актуалізовувати. Оперування ресурсами в напрямі «уміння оновлювати власні ресурси» передбачає як поповнення ресурсів, так і власне оновлення. Оперування ресурсами в напрямі «уміння використовувати власні ресурси» характеризує процеси витрачання, докладання, вкладання ресурсів. Необхідність задіювати когнітивні, мотиваційно-ціннісні, емоційні, поведінкові механізми для оперування ресурсами обґрунтовує доцільність характеристики здатності людини актуалізовувати ресурси для саморозвитку та вкладати власні ресурси для підтримки інших і творчості саме як психологічної ресурсності. Психологічно ресурсною особистістю можна вважати таку, яка вміє актуалізовувати та цілеспрямовано оперувати власними ресурсами для конструктивного проживання складних життєвих ситуацій, що виявлятиметься у ставленні людини до життя з позиції можливостей та вмінні підтримувати інших.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Обґрунтовано доцільність емпіричного визначення структури ресурсності, що дасть можливість здійснити дефініцію ресурсності та визначити критерій ресурсності людини. На основі результатів багатофакторного аналізу доведено, що емпірична модель психологічної ресурсності включає три фактори: фактор 1 «уміння оперувати ресурсами», що є визначальним для пояснення рівня психологічної ресурсності особистості, фактор 2 «базові ресурси», фактор 3 «ресурси компетентності». Визначено, що головними чинниками загального рівня психологічної ресурсності є: по-перше, знання ресурсів та уміння їх оновлювати; по-друге, особистісно-екзистенційні ресурси «доброта до людей» та «віра у добро». Можна вважати, що становлення психологічної ресурсності завершено, якщо сформовано процеси і використання ресурсів. Доцільною є докладніша теоретична інтерпретація умінь людини оперувати власними ресурсами, зокрема процесів оновлення та використання ресурсів.

Список використаних джерел

1. Вишнякова Н. Н. Факторные модели личностных особенностей представителей различных групп диспансерного учета [Электронный ресурс] / Н. Вишнякова, И. Логинова, Д. Каскаева. – Режим доступа: <http://www.mprj.ru/archiv_global/2013_3_20/nomer/nomer12.php>
2. Водопьянова Н.Е. Психодиагностика стресса / Н.Е. Водопьянова. – СПб. : Питер, 2009. – 336 с.

3. Галецька І. Психологія здоров'я: теорія і практика / І. Галецька, Т. Сосновський. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 338 с.
4. Горбунова В. В. Психологія командотворення: ціннісно-рольова парадигма : дис...д-ра психол. наук : спец. 19.00.05 «Соціальна психологія; психологія соціальної роботи» / Вікторія Валеріївна Горбунова. – К. : НАПН України, Інститут соціальної та політичної психології, 2014. – 376с.
5. Завалкевич Л. Е. Развитие психологической гибкости как фактор эффективности менеджерской деятельности / Л. Завалкевич // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – №1. – С. 15–29.
6. Майленова Ф. Выбор и ответственность в психологическом консультировании / Ф.Майленова. – М. : «КСП+», 2002. – 416 с.
7. Найдьонова Л. А. Психологічні закономірності розвитку рефлексивних властивостей територіальної спільноти: автореф. на здобуття наук. ступеня д-ра психол. наук : спец. 19.00.05 «Соціальна психологія; психологія соціальної роботи» / Любов Антонівна Найдьонова. – НАПН України; Інститут психології імені Г. С. Костюка. – К., 2014. – 41 с.
8. Психологія особистості: Словник-довідник / За редакцією П. П. Горностая, Т. М.Титаренко. – К. : Рута, 2001. – 320 с.
9. Рогозян А. Б. Психологические ресурсы индивидуального стиля преодоления стресса (на примере личности медицинского работника) : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. психол. наук : спец. 19.00.01 «Общая психология, психология личности и история психологии» / Алексей Борисович Рогозян [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <<http://www.dissers.ru/1psihologiya>>
10. Розенберг В. Как найти достойный выход / В. Розенберг // Psychologies. – 2012. – №72. – С.124.
11. Рубштейн Н. Полный тренинг по развитию уверенности в себе. 73 упражнения, которые сделают вас абсолютно уверенным человеком / Н. Рубштейн. – М. : Эксмо, 2009. – 224 с.
12. Сергиенко Е. А. Контроль поведения: индивидуальные ресурсы субъектной регуляции / Е.А. Сергиенко [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <<http://psystudy.ru/index.php/num/2009n5-7/223-sergienko7.html>>

13. Штепа О. С. Психологічна ресурсність як показник особистісної готовності студентів-психологів до майбутньої професійної діяльності / О. Штепа // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» – Додаток 1 до Вип. 27, Том ІХ (42) : Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К. : Гнозис, 2012. – С.620–628.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Vishnyakova N. N. Faktornyye modeli lichnostnykh osobennostey predstaviteley razlichnykh grupp dispansernogo ucheta [Elektronnyi resurs] / N. Vishnyakova, I. Loginova, D. Kaskayeva / Rezhym dostupu: <http://www.mprj.ru/archiv_global/2013_3_20/nomer/nomer12.php>
2. Vodopyanova N. E. Psihodiagnostika stressa / N. Vodopyanova. – SPb. : Piter, 2009. – 336 s.
3. Haletska I. Psykholohiia zdorovia: teoriia i praktyka / I. Haletska, T. Sosnovskiy. – Lviv : Vydavnychiy tsentr LNU imeni Ivana Franka, 2006. – 338s.
4. Horbunova V. V. Psykholohiia komandotvorennya: tsinnisnoro-lova paradyhma : dys...d-ra psykhol. nauk : spets. 19.00.05 «Sotsialna psykholohiia; psykholohiia sotsialnoi roboty» / Viktoriia Valeriivna Horbunova. – K. : NAPN Ukrainy, Instytut sotsialnoi ta politychnoi psykholohii, 2014. – 376 s.
5. Zavalkevych L. E. Razvytye psykholohycheskoi hybkosty kak faktor efektyvnosty menedzherskoi deiatelnosty / L. Zavalkevych // Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota. – 2004. – №1. – S. 15–29.
6. Maylenova F. Vybor i ptvetstvennost v psikhologicheskom konsultirovanii / F. Maylenova. – M. : «KSP+», 2002. – 416 s.
7. Naidonova L. A. Psykholohichni zakonomirnosti rozvytku refleksyvnykh vlastyvostei terytorialnoi spilnoty: avtoref. na zdobuttia nauk. stupenia d-ra psykhol. nauk : spets. 19.00.05 «Sotsialna psykholohiia; psykholohiia sotsialnoi roboty» / Liubov Antonivna Naidonova. – NAPN Ukrainy; Instytut psykholohii imeni H. S. Kostiuka. – K., 2014. – 41 s.
8. Psykholohiya osobystosti: Slovnyk-dovidnyk / Za red. P. P. Hornostaya, T. M. Tytarenko. – K. : Ruta, 2001. – 320 s.

9. Rogozyan A. B. Psihologicheskie resursyi individualnogo stilya preodoleniya stressa (na primere lichnosti meditsinskogo rabotnika): avtoref. dis. na soiskanie nauchn. stepeni kand. psihol. nauk : spets. 19.00.01 – «Obschaya psihologiya, psihologiya lichnosti i istoriya psihologii» / Aleksey Borisovich Rogozyan [Elektronnyi resurs] / Rezhym dostupu: <<http://www.dissers.ru/1psihologiya>>
10. Rozenberg V. Kak nayti dostoynyi vyihod / V. Rozenberg // Psychologies. – 2012. – #72. – S.124.
11. Rubshteyn N. Polnyi trening po razvitiyu uverennosti v sebe. 73 uprazhneniya, kotoryie sdelayut vas absolyutno uverennyim chelovekom / N. Rubshteyn. – M. : Eksmo, 2009. – 224 s.
12. Sergienko E. A. Kontrol povedeniya: individualnyie resursyi sub'ektnoy regulyatsii / E. Sergienko [Elektronnyi resurs] / Rezhym dostupu: <<http://psystudy.ru/index.php/num/2009n5-7/223-sergienko7.html>>
13. Shtepa O. S. Psykholohichna resursnist yak pokaznyk osobystisnoi hotovnosti studentiv-psykholohiv do maibutnoi profesiinoi diialnosti / O. Shtepa // Humanitarnyi visnyk DVNZ «Pereiaslav-Khmelnyskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Hryhoriia Skovorody» – Dodatok 1 do Vyp. 27, Tom IKh (42) : Tematychnyi vypusk «Vyshcha osvita Ukrainy u konteksti intehtratsii do yevropeiskoho osvitnoho prostoru». – K. : Hnozys, 2012. – S.620-628.kholohii imeni H. S. Kostiuka. – K., 2014. – 41 s.

O.S. Shtepa. Analysis and interpretation of empirical multifactor model of psychological resourcefulness of a personality. The results of analyzing the multifactor empirical model of psychological resourcefulness of a personality are presented. Empirical model is formed on the basis of analyzing answers to the questionnaire of psychological resourcefulness of 572 respondents aged 17-83. The model of psychological resourcefulness fulfills the following functions: on the empirical level – reconstructing qualitative specificity of a psychological phenomenon of personality's resourcefulness; on the practical level – cognitive-illustrative, enabling to characterize inner static construction of psychological resourcefulness, on theoretical level – interpreting of the structure of psychological resourcefulness, in particular grounding reasons for distinguishing the types of a «resourceful person» and sources of psychological resourcefulness. It has been discovered that the empirical model of psychological resourcefulness includes three factors, which testifies to the high level of the model's stability. It has been found out that summative informativeness of a three-factor model

constitutes approximately 64 % of dispersion. Factor 1, explaining 42% of dispersion, includes scales of operating resources – knowledge and ability of renovating and using own resources. Factor 2, explaining approximately 14% of dispersion, includes scales of such personal-existential resources as «kindness to people», «helping others», «belief in good», «responsibility». Factor 3, explaining approximately 8% of dispersion, includes scales of the following personal-existential resources: success, creativity, and self-realization in profession. The results of multifactor hierarchical analysis allow stating that the main factors of a general level of psychological resourcefulness are: firstly, knowing of resources and ability of renovating them, secondly – personal-existential resources «kindness to people» and «belief in good».

Key words: psychological resourcefulness, multifactor model, structural model, personal-existential resources, basic resources, resources of competence, ability to operate resources, resourceful personality.

Received January 12, 2015

Revised January 21, 2015

Accepted February 11, 2015

УДК 378.22.015.311.011.3 – 051

С.П. Яланська

yalanska@rambler.ru

Творча компетентність як механізм успішної психолого-педагогічної діяльності

Yalanska S.P. Creative competence as a mechanism for successful psychological and educational activities / S.P. Yalanska // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D.Maksymenko, L.A.Onufrieva. – Issue 28. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2015. – P. 682–692.

С.П. Яланська. Творча компетентність як механізм успішної психолого-педагогічної діяльності. Визначено, що важливим сьогодні є компетентнісний підхід до розвитку педагогічної творчості в контексті розгляду творчої компетентності як найвищого рівня професійної компетентності. Педагогічна творчість розглядається як ефект розвитку творчої компетентності майбутнього вчителя. Виявлено, що основні психологічні умови розвитку творчої компетентності майбутніх учителів у